

Korte lesomschrijving

In deze les staat de vensterplaat over Trijntje centraal. De leerlingen ontdekken aan de hand van deze interactieve vensterplaat hoe jagers en verzamelaars leefden. Ook leren ze wie Trijntje was en wat we over haar weten.

De aflevering die Het Klokhuis maakte over Trijntje biedt een duidelijke en aansprekende introductie op deze les.

Titel: Trijntje

Vak: geschiedenis

Canonvenster: Trijntje

Tijdvak: tijd van jagers en boeren

Tijd/duur: 1 lesuur

Doelgroep: basisonderwijs groep 5 t/m 8

Groeperingsvorm: klassikaal of in groepjes

Leerdoelen

- Aan het einde van de les weten de leerlingen wie Trijntje was en hoe ze leefde.
- Aan het einde van de les weten de leerlingen wie de jagers en verzamelaars waren en hoe ze leefden.
- Aan het einde van de les kunnen de leerlingen in eigen woorden uitleggen wat een archeoloog is en hoe we aan kennis komen over de prehistorie.

Benodigde voorkennis niet van toepassing

Randvoorwaarden

- Internet
- Voor elke leerling een werkblad
- Kleurpotloden

Beoordeling aan de hand van bespreking van het werkblad.

Lesactiviteiten

Introductie

U kijkt ter introductie met uw leerlingen naar de aflevering van Het Klokhuis over Trijntje.

Kern

Na het kijken van de aflevering van Het Klokhuis laat u de interactieve vensterplaat over Trijntje zien op uw digiboard. U vraagt aan enkele leerlingen of ze wat kunnen vertellen over wat ze op de plaat zien. Herkennen ze dingen uit de aflevering van Het Klokhuis? Daarna neemt u uw leerlingen mee op ontdekkingsstocht door op de interactieve elementen van de vensterplaat te klikken. Wat er te ontdekken is, leest u in de achtergrondinformatie.

Afsluiting

De leerlingen maken zelfstandig of in groepjes de vragen van het werkblad. Daarna bespreekt u de antwoorden met de leerlingen.

Benodigdheden

(via canonvannederland.nl)

- Klokhuisaflevering Trijntje
- Interactieve vensterplaat Trijntje
- Werkblad leerlingen
- Deze handleiding

Antwoorden op de werkbladvragen

1a) -3000 v.C., **b)** Een archeoloog is iemand die opgravingen doet. Een archeoloog zoekt in de grond naar voorwerpen en leert daardoor veel over vroeger/de geschiedenis. **c)** 1950-2000

d) c. 7500 jaar

2a) Goede antwoorden: niet – hutten – kano,

b) Eigen antwoord

3 Volgorde: stokken – riet – dierenhuiden

4a) Eigen antwoord, **b)** Pijlpunt – Fuik – Mand

5 niet waar – waar – niet waar – waar – waar

Achtergrondinformatie

Het gebruik van de vensterplaat

De kern van deze les is de vensterplaat van Trijntje. De vensterplaat is een hulpmiddel om informatie over Trijntje en jagers en verzamelaars aan uw leerlingen over te brengen. De plaat biedt verschillende manieren om dat te doen. Zo kunt u de les afstemmen op de behoeften van u en uw leerlingen. In de vensterplaat zijn allerlei elementen interactief gemaakt. Deze zijn gemarkeerd met een *i*. Wanneer u op zo'n element klikt, verschijnt er informatie over één bepaald thema in de vorm van een clip, tekst en/of afbeelding. Wie meer wil weten, kan de 'lees meer'-knop aanklikken. Er verschijnt dan bij enkele onderwerpen een uitgebreidere tekst. U kunt ervoor kiezen om aan de hand van de vensterplaat zelf over Trijntje te vertellen, maar de leerlingen kunnen ook zelfstandig of in groepjes de plaat ontdekken. De teksten zijn namelijk geschreven op het niveau van leerlingen uit groep 5 t/m 8. Verder staan in deze handleiding enkele suggesties voor een klassengesprek.

Hieronder vindt u een overzicht van alle interactieve elementen en bijbehorende teksten. De interactieve elementen kunnen in willekeurige volgorde worden aangeklikt, maar voor een klassikale les is de volgorde zoals hieronder weergegeven het meest geschikt.

Informatie op de vensterplaat

i *Trijntje*

Onderwerp: Trijntje

Beeld: Afbeelding reconstructie Trijntje

Informatie: Ongeveer 7500 jaar geleden, in de tijd van de jager-verzamelaars, leefde er een vrouw in de buurt van waar nu Hardinxveld-Giessendam is in Zuid-Holland. De vrouw was moeder van minstens één kind. Ze was tussen

de 40 en 60 jaar oud toen ze stierf. Ze is met liefde en zorg begraven.

Lees meer

In 1997 is het skelet van de vrouw gevonden door archeologen. Dat zijn mensen die onderzoek doen naar de geschiedenis door opgravingen te doen. De vrouw kreeg de naam Trijntje, omdat ze bij de aanleg van een spoorlijn gevonden is.

i *Jagers en verzamelaars*

Onderwerp: Jagers en verzamelaars

Informatie: De eerste bewoners van ons land woonden niet op een vaste plaats. Ze trokken van plek naar plek. De mensen kwamen aan voedsel door te jagen en te vissen en door het verzamelen van vruchten, noten en zaden. De winter brachten ze door in een vast kamp op een veilige plek.

Lees meer

Deze vrouw heeft met haar pijl en boog een eend geschoten. De man komt net terug met zijn kano van het vissen. Daarvoor gebruikten ze een fuik of een speer.

i Rondtrekken

Onderwerp: Jagers en verzamelaars

Informatie: Jagers en verzamelaars woonden niet op een vaste plaats, maar zij trokken van plek naar plek. Ze waren steeds op zoek naar plekken waar zij veel eten konden verzamelen en waar dieren waren om op te jagen. In die tijd leefden er nog maar weinig mensen in ons land, naar schatting ongeveer 4000. De jagers en verzamelaars leefden in groepen van ongeveer 25 mensen.

Lees meer

Tijdens de wintermaanden leefden Trijntje en haar groep van jagers en verzamelaars op een donk, een rivierduin. Dat betekent dat ze op een stuk land woonden met veel water eromheen. Op dat stuk land konden ze droog wonen en allerlei vissen en watervogels vangen. Trijntje en haar groep hebben een aantal winters gewoond op de donk waar Trijntje begraven was. In de zomer trokken ze naar een gebied in Noord-Brabant waar de zandgronden droger waren. Daar ontmoetten ze andere groepen van jagers en verzamelaars.

Suggestie voor klassengesprek: Wat vinden uw leerlingen ervan dat de groepen jagers en verzamelaars niet lang op dezelfde plek bleven? Hoe graag willen zij op één plek wonen?

i Hutten

Onderwerp: Jagers en verzamelaars

Beeld: Afbeelding van een hut

Informatie: Jager-verzamelaars leefden in hutten. Ze trokken van plek naar plek, dus ze woonden in hutten die ze makkelijk konden opbouwen. We denken dat de hutten gemaakt waren van stokken met daaroverheen riet of dierenhuiden, of misschien wel allebei. De huiden kon je gemakkelijk meenemen naar een volgende plek. En stokken en riet waren overal wel te vinden.

i De kano

Onderwerp: Jagers en verzamelaars

Beeld: afbeelding van een kano

Informatie: De jager-verzamelaars gebruikten de kano voor de jacht en om te reizen. In een gebied met veel water komt een kano namelijk goed van pas. Deze kano's zijn uitgeholde boomstammen van zo'n vijf meter lang.

Suggestie voor klassengesprek: Zijn er leerlingen die al eens in een kano hebben gevaren? Vonden zij dit makkelijk of moeilijk? Of misschien vermoeiend. Kunnen de leerlingen zich inbeelden dat jagers en verzamelaars zich alleen konden vervoeren met een kano of te voet? Zij hadden geen fietsen, auto's of paarden.

i Honden

Onderwerp: Trijntje

Beeld: Skelet van een hond

Informatie: Honden waren belangrijk voor jagers en verzamelaars. Ze konden bijvoorbeeld de vangst van de jacht gaan zoeken of halen. Het waren huisdieren, die na hun dood werden begraven. Naast het skelet van Trijntje lagen drie honden begraven.

i Gereedschap

Onderwerp: Jagen

Beeld: Afbeelding van een vuurstenen pijl

Informatie: De jagers en verzamelaars maakten gereedschappen. Ze maakten van vuursteen bijvoorbeeld messen, bijlen en pijlpunten. Vuursteen kan makkelijk bewerkt worden. Met de zelfgemaakte pijlen gingen ze op jacht.

Lees meer

Jagers en verzamelaars namen de tijd om versieringen aan te brengen op de spullen die ze gebruikten, zoals manden en gereedschap. Ook werden er sieraden gedragen.

i Fuik

Onderwerp: Jagen

Beeld: Afbeelding van een Fuik

Informatie: Trijntje en haar groep jagen op bevers, otters, allerlei soorten vogels en andere dieren. Voor het vangen van vissen, vooral snoeken, gebruiken ze netten en fuiken. In de fuik kwamen de vissen vast te zitten en daar konden ze niet meer uit. Ook worden er dieren gevangen met pijl en boog.

Lees meer

De fuik is gemaakt van rode kornoelje. Die plant heeft taai rode takken. Het is een struik die veel voorkomt in gebieden waar het vochtig is.

i Vuur

Onderwerp: Jagers en verzamelaars

Beeld: Geanimeerde clip waarin vuur werd gemaakt.

Informatie: De jagers en verzamelaars gebruikten vuurstenen en pyriet – een steen waar ijzer en zwavel in zit – om vuur te maken. De vonken die ontstonden door de stenen tegen elkaar te slaan, werden opgevangen met materiaal dat snel vlamvat, zoals tondel. Met het vuur konden zij hun eten klaar maken en warm blijven. Ze roosterden het vlees van de dieren die ze vingen. De rest van de onderdelen van de dieren gebruikten ze ook. Van de huid maakten ze bijvoorbeeld kleding.

Kijk ook eens op canonvannederland.nl/trijntje voor nog meer informatie en afbeeldingen bij het canonvenster Trijntje. Daar vindt u ook (jeugd)literatuur, links naar gerelateerde websites en informatie over de andere canonvensters.